

WYWIAD Z EKSPERTEM

dr Michał Organ

Przewodnik górski, Ratownik górski GOPR Bieszczady, licencjonowany przewodnik Bieszczadzkiego, Magurskiego, Pienińskiego, Gorczańskiego i Babiogórskiego Parku Narodowego, Instruktor przewodnictwa, znakarz szlaków górskich

Z Pana perspektywy, jakie są obecnie największe grzechy i najczęstsze błędy turystów w górach? Czy zauważa Pan zmianę w profilu i świadomości przeciętnego turysty na przestrzeni ostatnich lat?

Wraz z popularyzacją, graniczącą z daleko posuniętą komercjalizacją współczesnej turystyki górskiej, na przestrzeni ostatnich lat świadomość przeciętnego turysty systematycznie spada. Zjawisko to jest zapewne powiązane z ogólnymi trendami społecznymi, a także z brakiem należytego kultywowania tradycji turystycznych, osadzonych w nurtach ochroniarskich i patriotycznych. Ignorancja, potęgowana przez masowość tego zjawiska, przejawia się już nie tylko w braku przygotowania do samodzielnego poruszania się w terenie górskim, ale także w nieumiejętności obcowania z dziką przyrodą bez ingerowania w nią. Wydaje się, że zatracamy ciekawość i szacunek wobec gór. Zaczynamy traktować je jak supermarket, w którym wszystko nam się należy i gdzie nie obowiązują żadne reguły, a my – jako klienci – zawsze jesteśmy panami sytuacji. Współczesnym turystom brakuje pokory wobec przyrody i warunków atmosferycznych, a także krytycyzmu w ocenie własnej kondycji oraz górskiego doświadczenia. Należy pamiętać, że w górach jesteśmy jedynie gośćmi, a jako tacy powinniśmy dostosować swoje zachowanie do obowiązujących wymogów, w tym do regulacji wynikających z przepisów o ochronie przyrody. Innymi słowy: fakt, że pewne zachowania są akceptowalne w zaciszu domowym, nie oznacza, że można je praktykować na terenie parku narodowego.

Presja turystyczna na pasma górskie stale rośnie. Jakie są obecnie najbardziej palące, ale być może mniej oczywiste dla laika, problemy ekologiczne w górach wynikające z działalności człowieka (np. erozja gleby, zanieczyszczenie hałasem, mikroplastik)?

W terenie najbardziej ewidentnym problemem pozostaje zaśmiecanie – porzucanie pustych opakowań, butelek czy zużytych środków higienicznych bezpośrednio na szlakach oraz w ich otoczeniu. Tymczasem fundamentalna zasada odpowiedzialnej turystyki zakłada, że wszystko, co wnosimy w góry, bezwzględnie musimy przetransportować z powrotem w doliny. Masowy ruch potęguje ponadto zjawisko erozji turystycznej. Jest ono szczególnie zauważalne wczesną wiosną, kiedy rozmokły, błotnisty grunt skłania wędrowców do omijania szlaku, co prowadzi do wydeptywania dzikich ścieżek i degradacji kolejnych fragmentów ekosystemu. Brak elementarnej szacunku wobec przyrody oraz innych turystów przejawia się także w zanieczyszczeniu hałasem, które w skrajnych przypadkach przyjmuje patologiczną formę odtwarzania muzyki z głośników przenośnych lub telefonów. Dopełnieniem tego katalogu negatywnych zjawisk jest powszechne łamanie regulaminów na obszarach udostępnionych turystycznie, polegające zarówno na schodzeniu z wyznaczonych tras, jak i na przebywaniu na nich w porach nocnych lub w okresach ochronnych, wyłączonych z ruchu turystycznego.

Co-funded by
the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Edukacji i Kultury (EACEA). Unia Europejska ani EACEA nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

Jak ocenia Pan potencjał europejskich projektów edukacyjnych, takich jak PeakED, w realnym łagodzeniu negatywnego wpływu turystyki i turystyki górskiej na środowisko? Czy wierzy Pan, że zmiana nawyków młodego pokolenia może odciążać ekosystemy?

Potencjał europejskich projektów edukacyjnych oceniam wysoko, jednakże bez osiągnięcia efektu skali – to znaczy bez ich powszechnej implementacji – tego typu inicjatywy nie wpłyną w sposób znaczący na świadomość przeciętnego turysty. W związku z tym programy te nie powinny koncentrować się wyłącznie na społecznościach lokalnych zamieszkujących obszary górskie. Ich mieszkańcy, egzystując w bezpośrednim sąsiedztwie gór, zazwyczaj wykazują naturalną dbałość o swoją „małą ojczyznę”. Główne działania edukacyjne muszą być zatem ukierunkowane na te regiony i populacje, z których rekrutuje się największa liczba odwiedzających. Kształtowanie proekologicznych nawyków młodego pokolenia to proces długofalowy, którego nie da się zredukować do pojedynczych akcji czy szkoleń. Wymaga on wplecenia odpowiednich treści w kompleksowy cykl edukacji praktycznej, obecnej na wszystkich poziomach kształcenia oraz w szerszym życiu społecznym. Wdrażanie właściwego stosunku do przestrzeni górskiej oraz budowanie samoświadomości w relacji z dziką przyrodą powinno stanowić integralny element wychowania obywatelskiego i, de facto, być traktowane jako nowoczesny przejaw patriotyzmu. Branża turystyczna oraz mieszkańcy terenów górskich utrzymujący się z turystyki powinni natomiast zdawać sobie sprawę, że presja turystyczna oraz nadmierny rozwój infrastruktury są zjawiskami destrukcyjnymi dla przyrody, a w dłuższej perspektywie – również dla nich samych.

Tworzymy platformę i zasoby dla nauczycieli oraz edukatorów, aby uwrażliwić młodzież na kruchość górskiej przyrody. Na jakie aspekty ochrony fauny i flory powinniśmy położyć największy nacisk, aby nie powielać banałów, a uczyć prawdziwego szacunku do przyrody?

Należy przede wszystkim podkreślać, że przyroda stanowi nasze wspólne dobro, a dbałość o jej zachowanie powinna być powodem do dumy. W moim przekonaniu inicjatywy opierające się wyłącznie na teoretycznych platformach i wirtualnych treściach nie spełnią swojego podstawowego zadania. Zdecydowany nacisk należy położyć na empiryczne, praktyczne poznawanie środowiska górskiego oraz jego dziedzictwa. Wymaga to regularnego, bezpośredniego obcowania z naturą pod okiem wykwalifikowanych specjalistów – osób, które doskonale znają specyfikę tego terenu, dysponują bogatym doświadczeniem przewodnickim i przyrodniczym oraz potrafią odpowiedzialnie udostępniać góry młodym ludziom.

W jaki sposób branża turystyczna mogłaby zaimplementować nasze wypracowane materiały edukacyjne do swoich codziennych usług, aby dotrzeć do jak najszerszego grona odbiorców?

Jedynym skutecznym rozwiązaniem pozostaje edukacja w terenie. Sektor turystyczny wykazuje stosunkowo wysoki poziom świadomości w zakresie zagrożeń generowanych przez masową turystykę górską. Należy zatem wyraźnie zaznaczyć, że głównym podmiotem wymagającym edukacji w tym obszarze nie jest sama branża, lecz szeroko pojęte społeczeństwo. Warto jednak doprecyzować, że ocena ta odnosi się przede wszystkim do odpowiedzialnej części tego sektora – podmiotów, które nie dążą do nadmiernej rozbudowy infrastruktury i nie pogłębiają chaosu przestrzenno-architektonicznego, a także nie promują form aktywności, które w sposób bezpośredni dewastują górską przyrodę.

Co-funded by
the European Union

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Edukacji i Kultury (EACEA). Unia Europejska ani EACEA nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

